

ՕՆՓԻՒՌ

ՀԱՅՐԵՆԵԱՅ

Ինչ որ խմբագրութեան եւ Տնօրէնութեան կը վերաբերի պէտք է ուղղել առ ՊԵՏՐՈՍ ԲՈՐԹՈՒՔԱՆԵԱՆ, Պօլսա Մերձանը Իմամ — Ի խան, Թիւ 4 : — Ընկալար նամակ կամ ծրար կը մերժուի : Օրագիրն ամէն շաբթու չինգլաբլի օրերը կը հրատարակուի : Վեցամսեայ չըմանին գինը 20 զուրուշոց արծաթ ֆէթիճ կ'ԱՆԽԻԿ վճարելի, ամէն Թիւէ կրնան ստորագրուիլ : — Ի՞նչու երթալիք Օրագրաց ճամբու ծախքը առնողին վրայ է : — Ծանուցման տողը 4 զուրուշ :

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԿՐԵՒՈՒՆՎՈՐԿ. Կ. ՊՕԼԻՍ Օրագրոյս գրասենեակը : — Թիֆլիզ Մեծարդոյ Աղլբասնդր աղա Երեցեան : — Զմիւռնիա Արշալուսոյ գրասենեակը : — Թէքէրտազ Պ. Թագաւոր Փէսլեան : — Կէյլէ, Օրթագիւղ, Ղընձըլար Պ. Խաչատուր Մանուէլեան : — Տրապիզոն Պ. Խաչատուր Էմբասեան :

ԼՁԳԻՆՅԻՆ

Կը լսենք որ Ազգային վարչութիւնը Տեղապետան Միւրտիչ վարդապետը քսող ընելու որոշում ըրերէ, շատ աղէկ. բայց յափշտակած ինչքերը արդեօք ձեռքէն պիտի առնէ, ահաւասիկ դիտելու կեսը, եթէ մինակ զանի քսողը լուր մը պիտի բաւականանայ, պատիժը յանցանքին հաւասար եղած չըլլար. վասն զի յիշեալ վարդապետը ոչ իբրեւ սոսկ մարդ մեղանչեց, այլ իբրեւ հարստահարող երբեմն խեղճ ու միամիտ ժողովրդեան բուրժը խուզեց, և երբեմն ալ զայն կեղեքեց. և իբրեւ եկեղեցական՝ եկեղեցական կանոնաց ալ հակառակ գործեց :

Կը յուսանք որ վարչութիւնը այս հանիւն օգտակար տնօրէնութիւն մ'ընել պիտի ըստեհանայ :

Ժամանակ ազգօգուտ հանդէսին 134 Թուոյն միջոցաւ Ասլանեան մեծապատիւ Ստեփան պէյի ստորագրութեամբ նամակ մը կը ծանուցանէր որ մեր 134 Թըւով Ղուզղունճուխի անցքին նկատմամբ գրածնիս սխալ է. եթէ նամակա-

գիրը Ստեփան պէյը չըլլար, Թերևս երկմտեինք պիտի, բայց Ստեփան պէյին ազգասիրական անկեղծ ոգւոյն և անկեղծութեանը լիովին վստահ ըլլանալս կերեայ թէ յիշեալ եղելութեան նկատմամբ մեզի տեղեկութիւն տուող անձը եղելութիւնը տարբեր դոյնով նկարագրած է :

Զմեկածակէն մեր արդոյ Թղթակիցը Հաւաքը քիւղին անցքը այս անգամ աւելի ընդարձակ կերպով կը պատմէ :

« Հաւաքը գիւղը բնակող Մոսիկ* անուն անձին ամուսինը երկու երեք անգամ պոռնկութեամբ բանիմը զաւակ կորուսած է, այս անգամ որ կրկին կը պատահի, Տ. Խաչատուր քահանայն կը խորատէ որ պոռնկութենէ ետ կենայ. բայց կինը փոխանակ քահանային յորդորական խրատուցը անսալու զայն Թնամանելով կը բողբէ թէ, այս եղելութեան պատճառը քահանայն է :

Տեղւոյն առաջնորդը լսելով մէկ երկու անգամ իմաց կուտայ որ քահա-

* Ար յիշեալ է օրագրոյս նախընթաց թըւով :

նանքաղաք դայ (քաղաքը գտնուող երեսփոխանը և Համբարձում Վերվերեան վասակը առաջուց անոր թշնամութիւն ընելու կաշխատին եղեր), գիւղին Կեանքն ալ մէկտեղ առնելով: Քեանքն զատկին Ս. օրը մեռնելով յիշեալ քահանայի թընամիններէն վախուն չերթար. ասոր վըրայ խողատ նստող Քայմաթին կիմացընեն որ քահանայի կերպով մը բռնէ քաղաք (իւր թշնամիներուն) զրկէ:

Քայմաթին ինքնինքը հիւանդ կեղծելով՝ քահանայի քովը բերել կուտայ, և այս պատրուակաւ զայն խաբելով կը բռնէ խնայ քաղաք կը զրկէ: Վերայիշեալ երեսփոխան (Սեւտիս)ը և Համբարձումը և իրենց կուսակիցներէն ալ քանի մը հոգի՝ քահանայի չեկած խորհուրդ կընեն թէ ինչպէս զքահանայն, պատժեն և ասոր վրայ յիշեալ անձինքը և տեղոյն առաջնորդը՝ Իննուութիւն կը հըրաւիրեն քահանայն, որն որ իր անմեղութիւնը կը ցուցնէ ըսելով՝ « Ես այս գործին »
 « ամենեւին տեղեկութիւն չունիմ, ան »
 « պարտ եմ, և ինչպէս այս ծեր հասա »
 « կաւս ասանկ պղծութիւն պիտի ընեմ, »
 « մանաւանդ որ ժողովուրդի մը պա »
 « տասխանատու եկեղեցւոյ պաշտօնեայ »
 « ալ եմ. կարծեմ կուսպաշտներուն մէջ »
 « անգամ ասանկ բան բան չըլտըր. քանի »
 « տարի է որ քահանայ եղած եմ թէ ժո »
 « ղովուրդս և թէ երկրացիս զիս աղէկ »
 « գիտեն ու կը ճանչնան »:

Բայց արդարապէս Պ. Ժողովականները* և չարութեան գործիք առաջնորդը քահանային այս խօսքերուն ամենեւին ահանջ չկատարելով ընդհակառակն շարունակ կը պնդեն թէ դուն ես ըրեր և կինն ալ անոնցմէ խրատուած՝ այս ուրիշին վրայ չեմ կրնար ձգել առանց շտապը զուրցելու կրսէ. խեղճ ու անօգնական քահանայ լալով ողբալով դուրս կը հանեն և երեսփոխանը չկարծեն:

* Ընթերցողը ժողովականը բառը կարդալով ասոնց եղած սրահը արդարութեան ատենը չկարծեն:

փոխան Սեւտիսն ու Համբարձումը քահանային քննութիւնը վրանին առնելով՝ (մենք հախ կընենք անոր վրայ) մէկ երկու օր ետեւէն կիցնան իզուր բերնէն բան որսալու:

Քահանայն՝ որուն ճակտին վրայ անմեղութիւնը կը փայլի, իր անողորմ քննիչները չկրնալով կերպով մը համոզել. ես անպարտ եմ, թէ որ կուզէք ձեր թշնամութիւնը առաջ տանիլ, պատրաստ եմ կրսէ, հեղեղի պէս աչքերէն սըտասուք թափելով: Բայց անոնք՝ փոխանակ ի գութ շարժելու, ոչ, ոչ, ադ կերպերով քեզի ազատում չկայ, մինչև որ ես ըրի չըսես, եկուր ես ըրի ըսէ, որ քեզ ազատենք կըսեն: Ս. յապէս խորամանկութեամբ քահանայն համոզելով՝ մերթըստ պառնալեօք և մերթ համառակեր յորդորմամբ վերջապէս՝ առ ահի այնչափ սպառնալեաց և ազատութեան յուսոյ, ըսել կուտան թէ ես ըրի, և յետոյ ըստ իրենց արդար քննութեան բերնէն ալ գիր կ'առնեն: Հետեւեալ օրը կը գումարուին և ստորագրութիւնը կը կարգան, և ամենքնին ալ միաձայն պատժոյ արժանի ըսելով՝ մօրուքը ածել կուտան. և մէկ քանի օրէն ետեւ գիւղացւոյ խմաց կուտան որ դանքահանան առնեն տանին, անոնք ալ կը պատասխանեն թէ մեզի պէտքը չէ: Ս. սոր վրայ հասարակութեան մէջ տըրտունջները շատնալով թէ առաջնորդը և թէ անիրաւ իշխան Բախարները կսկը սին ափսոս ալ թէ յանիրաւս պատժեցաւ:

(Շարունակել)

ԽՕՍԲ

ԱՌ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԹՍՂԱԿԱՆՍ

Ըստ Սահմանադրութեան և ըստ անօրէնութեան գործադիր յանձնաժողովոյ հին թաղականները լուծուեցան կամ լուծուելու վրայ են. սակայն որոնք են ընտրուողները. սոյն պաշտօնը վարելու կարող ու յարմար անձինք են, թէ ոչ:

կամ պապականնոր հաւատոյ ուրիշ յօդ-
ուածներուն վրայ չք ամենեւին վճիռ մը
չտուին» : Եւ Մատենադրի վկայութեամբ
կըսէ թէ՛ մինչև ցայսօր « Հայք կը հաւա-
տան թէ հացն ու գինին երեսն քնովն են
էլ պահեն Հաղորդութեան խորհրդոյն մէջ » :
(Տեա . Նկա . Գոյ . Գ . Է . Եր . 118 :

4 . Խորհրդատեարին մէջ Քահանա-
յին հոգւոյն Սրբոյ կոչման կարգացած
աղօթքը թէ՛ « Առաքեալ 'ի մեզ և յա-
ռաջիկայ եղեալ ընծայս այս զմշտնջե-
նաւորակից քո և զէակից սուրբ Հոգիդ ,
որով զհացս օրհնեալ Մարմին ճշմարտա-
պէս արասցես Տեառն մերոյ և Փրկչին Յի-
սուսի Քրիստոսի , » չկրնար հաստատել
թէ Հայք Լատինացւոց ընդունած
գոյափոխութեան վարդապետութիւնը
միշտ ընդունած են , քանզի ճիշդ ասոր
համար է որ Արևմտեան Եկեղեցիք սուր-
վեր են զԱրևելեան Քրիստոնեայս հե-
րետիկոս զրպարտել : Նէլէ պատմու-
թիւն Արևելեան Ս . Եկեղեցւոյ գրքին
առաջին հատորին 493 երեսին մէջ կը
կարդանք : 1350ին ժամանակները Յու-
նաստանի մէջ քանի մը Լատին՝ Աստ-
ուածաբաններուն ըրած անօգուտ յար-
ձակմանէն զատ՝ զոր Նիկիոյայոս Կապա-
սիղոս հերքեց , ամենեւին մէկն ալ այս
նախնի արարողութիւնը այսինքն « Հո-
գւոյ Սրբոյ կոչման աղօթքը » սխալմամբ
չմեղադրեց մինչև որ Յովհաննէս Գուր-
բեքրամատա Ֆլորենցայի ժողովոյն մէջ
այնպիսի զրպարտութիւն մի յառաջ բե-
րաւ ըսելով թէ « Սահմանադրութեան
խօսքերէն ետքը՝ տարերաց Քրիստոսի
Մարմինն ու Արիւնը ըլլալու համար ա-
ղօթեին մեր Փրկչին խօսքերուն մէջի
որ և իցէ քրիստոնէոյն զօրութիւնը ու-
րանալ է . . . ան ատենէն մինչև հիմա
քանի մը անիրաւ Հռովմէական մատե-
նագիրներ ալ ելան և ըստ իւրեանց հա-
ճոյից և քմաց յունական հերետիկոսու-
թիւն կոչելով յարձակեցան այս կէտիս
վրայ :

Սա ալ կը յիշենք որ Սկովտիոյ Եպիս-

կոպոսականք կը պահեն այս նախնի արա-
րողութիւնը . որ գոյափոխութեան դէմ
իրենց ամենազօրաւոր փաստերէն մէկն
է :

Նկարագրին հեղինակին դիտաւորու-
թեանը վրայօք վախճալու բան մը չկայ ,
նա զրեթէ 200 տարի առաջ վախճանած
է և մարդկային մեղադրանաց ըմբռնու-
մէն ալ հեռի է : Ս'եր հաւանաբար Աստ-
ուածաբանը կը հարցունէ հեղինակին թէ
ինչ խրատ պիտի տայ արդեօք , Հեղինա-
կին տալիք խրատը անտարակոյս սա պի-
տի ըլլայ : « Դուք որ կրնդունիք նախնի
ուղղափառ հաւատքը զայն հաստատա-
պէս պահեցէք : Դուք որ մարդոցմէ հը-
նարուած նորութեանց հետեւելով եթէ
թողած էք զայն , շուտով անոր դարձէք
ճշմարտութեամբ այն ամենայնի Դատա-
ւորին առաջը տակաւին չնեղկայացած .
քանզի մի միայն նախնի ուղղափառ հա-
ւատքն է համաձայն Սրբոյ Աւետարանի ,
որով Առաքեալն ալ կըսէ . « Աւուրն յո-
րում դատիցէ Աստուած զգաղանիս մարդ-
կան » : Հռովմ . 1 . 16 : Նաևս պիտի ըսէ :
« Զգուշացէք որ չըլլայ թէ զուրիշները
ստախոս և խարդախ զրպարտէք , քանզի
մարդկային ազգի Դատաւորն ըսաւ . « Մի՛
դատէք զի մի դատիցիք » : Մատ . Գլ .
7 . 1 :

Վերոյիշեալ պատասխանը գրելէս
ետքը Հայ բարեկամներէս մէկը հռչա-
կաւոր Ներսէս Լամբրոնացւոյն մէկնու-
թեան գրքին , երկու վկայութիւնները
հաղորդեց ինծի : Այս վկայութիւննե-
րը կը յայտնեն որ և իցէ Հայազգի հե-
տաքրքիր անձին գիտնալու թէ՛ այս սրբա-
զան խնդրոյն վրայօք իւր եկեղեցւոյ ըն-
դունած վարդապետութիւնը : Անոնք որ
կը հասկնան իրենց բուն լեզուն թող
դատեն :

« Ի սա ('ի հացս) միացեալ Հոգին
Աստուծոյ , և արարեալ մարմին Քրիս-
տոսի , նիւթոյս ոչինչ լինի այլայլութեան
կամ առաւելութիւն , այլ միայն զի իմա-
նաւի զօրութեան ընկալաւ , և 'ի ճաշակոյնս

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԱՆԾԱՆՕԹ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

Առաջին անգամ երբ բացի աչուքներս, բոլորովին տարբեր տեղ մը գտայ ինքզինքս. գտնուած սենեակս մեծ և փառաւոր սենեակ մի էր ամենաընտիր և վայելուչ կահ կարասիքներով զարթարեալ. անկողինս որոյ վրայ հանգչած էի ես. փղոսկրեայ անկողնարանի մը վրայ փռուած էր. սենեակիս մէջ տեղը գեղեցիկ սեղան մը կար և չորս կողմերը բազկաւոր աթոռներ, իսկ վրան մի միայն փոքրիկ գրքոյկ մը:

Արդարեւ ասոնք ամենքը շատ հաճելի էին, և բաւական ապահովութիւն կրնային տալ ինձ թէ ես մարդասէր ձեռաց տալիս եմ. բայց մէկը մէկ յաջորդող խել մը հաճոյ և անհաճոյ պարագաներ կամ դիպուածներ որոնց ենթակայ մը եղած էի ես ականայ, այնքան շփոթած էին միտքս՝ որ ամեն բան կը զոհէի եղածներուն վրայ մինչ ինձ մեկնութիւն մը տար: Բազուկս կապուած էր և ցաւն մեղմացած, սակայն ես ինքս բաւական տկար էի անանկ որ երբ ուզեցի ելլել և նստիլ անկողնոյս մէջ բոլոր սենեակը մթնեց և ամեն բան շարժիլ սկսաւ, ուստի հարկ եղաւ որ պառկիմ և ժամանակին թողում եղածները և լինելիքները յայտնելու պաշտօնը:

Հազիւ թէ սկսեի էի ինքնիրենս մեկնութիւններ յօրինել եղածներուն վրայ, ահաւասիկ սենեակիս դուռը բացուեցաւ և ինձ բոլորովին անծանօթ հազիւ պատանեկութիւնը լրացուցած երիտասարդ մը ներս մտնելով, խնդում դէմքով և անունս տալով ինձ մօտեցաւ, և միանգամայն երազնշաններով ինձ հասկըցուց. որ զինքը ճանաչալ ձեռացնում. . . մէկէն հասկցայ թէ բան կայ, ուստի անմիջապէս շուարեալ զխնացս գծագրութիւնը հաճութեան փոխելով գոչեցի:

«Ա՛հ բարի եկիր իմ սիրելի բարեկամս, որքան երջանիկ ըրիր զիս:

— Ի՞նչ միթէ այնպէս կը յուսայիր որ մտնամ զքեզ և թողում որ օտար երկրի մը մէջքու տկար ժամերդ առանց բացը եկամի անցնես. . . չէ, չէ չի պիտի զատուիմ անկողնոյդ քովէն մինչև որ դու ալ չի զատուիս այս սենեակէն». այս խօսքերը ըսելով անծանօթ բարեկամս առաւ աթոռ մը և նստաւ անկողնոյս քով, և նոյն վայրկենին ներս մտաւ պարոն Քաղաքապետը, և առանց նկատելու իմ այլայլութիւնս ամենայն մարդասիրական զգացումներով հարցուց իմ կացութիւնս և իմացուց թէ ինքը սիրով պիտի խնամէ և ամեն ձեռքէն եկածն պիտի ընէ զիս երջանիկ և հանգիստ ընելու համար. որոյ և ես իմ կողմանէս տկար և դողդոջուն ձայնով շնորհակալութիւնս յայտնեցի, բայց անմիջապէս երիտասարդական անհամբերութեամբ ուղեցի զիտնալ թէ ո՞վ է պատճառը բոլոր իմ գլխուս եկածներուն. ծիծաղեցաւ Քաղաքապետը քաղցրութեամբ, և պատասխանեց թէ շուտով գոհ պիտի ընէ զիս, և միանգամայն իմացնելով ինձ թէ ես իւր տանը մէջ կը գտնուիմ, դնաց:

Ա. Հայկունի:

(Շարունակելէ)

ԻԼՏԵԿՈՆՏԱ

Տէս Թիւ 20

ՏԵՍԱՐԱՆ ԺԱ.

ԲՕՃԻԿԲՕՆ Գերայ. Լուսթին

(ԲՕՃԻԿՐՕՆ դուռը բացուեց և ինչպէս իշտեկոն տային, որ նոյնպէս անոր կը նայի: Ետքը արհեստաւորներուն կը նայի: Բիցցարտո դէպ ի՞նչ ան շարժում մը կընէ: Գրանդէսդայ անոր մէկ ձեռքէն բռնելով, կատթոնն ալ Բիցպալտոյին ձեռքէն բռնելով, երկուքը մէկէն Բիցցարտոն ծածկելու կը ջանան:)

ՖԲԱՆ. (Բիցցարտոն դէպ ի՞նչ պատը պահելով): Այո. . . ճշմարիտ կ'ըլլում. . . նայեցէք. . . հոս աղեկ չէ, հոս ալ. . . կը դիտէք, ան ծեփը, եւ վրայի բուռն

մտնել: Եւ իմ պահպանութեանս համար վրան ծանր պայմաններ դրուած են. եւ ես . . . :

ԿԱՍ. Բարի կին, կերգնում որ եւ զածներուն համար քեզի ամենեւին վրնաս մը չ'ըլլար: Ար տեսնես որչափ ըզգուշութեամբ վարուեցայ, եւ տակաւին չեմ թողուր որ ամուսինն իր քովը երթայ: Բայց կ'աղաչեմ, վստահ եղիր որ քու մարդասիրութիւնդ անվարձ չեմ թողուր, մեզ առ տեղը թող տուր, մինչեւ որ Մարգիլը աղջկանը հետ խօսակցութիւնը լնցնէ:

ՔՐԱՆ. Աղէկ ըսիր, Մարգիլը սպասաւոր մը խրկելով տէրութեան առաջին պաշտօնէն հրաման ընդունած է, եւ աղջկանը հետ տեսութիւն մը պիտի ընէ:

ԿԱՍ. Իշտեկոնտան առ բանը գիտէ:

ՔՐԱՆ. Այո՛:

ԿԱՍ. Այս լուրը լսելուն ի՞նչ ըսաւ:

ՔՐԱՆ. Շատ գոհ չ'եղաւ, մանաւանդ թէ տեսնել չէր ուզեր:

ԿԱՍ. Չէ, չէ, խրատէ որ հօրը հետ տեսնուի, չըլլայ որ մերժէ: Այս առաւով մենք հօրը հետ տեսնուեցանք. հայրը շատ զղջացած է, եւ ո՞վ գիտէ . . . :

ՔՐԱՆ. Պարապ տեղը կը յուսաս:

ԿԱՍ. Ես մեծ յոյս ունիմ, բայց միտքս դրի . . . :

ՔՐԱՆ. Ի՛նչ, Նեղ ճամբուն մէջ մէկը կը տեսնեմ, սպասաւորով մը հոս կուգայ:

ԿԱՍ. Մարգիլն է . . . Կրնամ յուսաւոր ընդդէմ պիտի կատարես:

ՔՐԱՆ. Ասանկ մարդասիրական գործի մը համար օգնութիւն մը զանալ կարելի է: Բայց ձեր խոհեմութիւնը . . . :

ԿԱՍ. Մենք ալ քու աննման մարդասիրութեանդ վրայ ամենեւին չենք տարակուսիր, ուստի . . . ինչպէս ըսի վստահ եղիր . . . ամենեւին մի տարակուսիր, քու ըրած շնորհացդ փոխարէնը

պիտի ընդունիս: (Չախ հողմէն Դոստէնէն):

ՔՐԱՆ. (Անհէ- Դոստէնէն հետ իջնալ): Ի՞նչ բարկացոտ ընքովներ . . . Ի՞նչ մաղձոտ գէմք . . . մարդուս հպարտութիւնը որչափ ողբալի եւ ատելի է: (Տեսարանը Դոստէնէն) տեա՛րք իմ, ճշմարիտ է որ թէ աղքատ ըլլանք եւ թէ հարուստ, ամենքս ալ աշխարհիս վրայ մի եւ նոյն խմորէ շինուած ենք, եւ հարստութիւնը մարդուս խիղճը չի կրնար հանդարտեցնել, երբ ըրածը չար է: (Բիշ մէտէ- Իջնալ):

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՏՆԻՔ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

Կամ «Կրօն» Մարգիլին ծննդականութեան

Այս անունով պատկերազարդ գիրք մըն ալ հրատարակուեցաւ. Ամուսնացեալներու և Ամուսնանալու նպատակ ունեցողներու համար, և մենք արդարեւ շատ ուրախ եմք որ Պ. Ա. Հայկունին յօգուտ ընդհանուր մեր ընկերական և ընտանեկան կազմութեան ձեռք զարկած է այս տեսակ գիտութիւն մը տարածելու, որոյ մենք մեր կողմանէ շնորհակալութիւն նիս յայտնելով կը հրաւիրենք ամեն ընտանեկէր ազգայինները որ փութան վերոյիշեալ գիրքէն օրինակ մը ձեռք անձնելու, վստահ ըլլալով որ իրենց տունը 15 շուրուշը ջնջին հատուցում մը պիտի ըլլայ, անկից բաղելիք շահերնուն փոխարէն:

Կը ծախուի ամեն Հայ գրականատաղքով:

ԽՐԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՄԻՆԱՍ Մ. ՀԱՅԿ ԳՍԺԱՄՍՃԵԱՆ
ԵՒ

ՏԵՐԵՆՈՒԹԵԱՄԲ
Պ. ԲՈՐԹՈՒՔԱԼԵԱՆԻ

Ս. ՀԱՄԱԶԳՈՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԻՄԱՄ-ԱԱԼԻ ԽԱՆ